

POSUDEK BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Posudek vedoucího práce

Autor práce: Lisa-Anna Žáková
Název práce: Analýzy masové společnosti v německé sociologii
Autor posudku: doc. Marek Skovajsa
Návrh klasifikace práce: *výborně*

Základní charakteristika práce.

Bakalářská práce Lisy-Anny Žákové je přehledovou studií věnovanou vývoji pojmu masová společnost v německé sociologii. Jsou v ní představeny základní sociologické pojmy související s fenoménem masovosti moderních společností a předložen přehled hlavních příspěvků k tematizaci a kritice masové společnosti u německých sociologů a sociálních filosofů prvních dvou třetin 20. století. Autorka se na jednu stranu nebojí vytěžit velmi známé autority jako Hannah Arendtovou, Karla Mannheima nebo Theodora Adorna a Maxe Horkheimera, na stranu druhou také zpracovává přínos málo známých sociologů, jako je Theodor Geiger nebo Emil Lederer. V diskusní části nabízí souhrn charakteristik masové společnosti a vysvětluje, z jakých důvodů se jedná o fenomén hodnocený převážně negativně. Poukazuje také na důvody, z nichž se pojem masové společnosti stal od 60. let pro sociologii méně atraktivním, i na některé formy jeho pokračujícího působení v sociologických analýzách soudobých společností.

KONCEPČNÍ STRÁNKA PRÁCE

Má práce jasně formulovaný záměr, cíl, výzkumnou otázku a odpovídají jim závěry?

Výzkumná otázka a cíle práce jsou stanoveny, realizace práce a závěry je uspokojivě naplňují. Výzkumná otázka svou povahou odpovídá žánru přehledové teoretické práce.

Má práce adekvátně stanovenou a jasně vyloženou metodu a postup řešení?

Práce je teoretické povahy, opírá se o interpretaci textů, pojmovou analýzu a argumentaci. Sama povaha těchto postupů není předmětem explicitní metodologické pozornosti, není to ani jejím cílem.

Jsou jednotlivé části práce (zejm. teoretická a empirická) vyvážené a vhodně propojené, vytváří text konzistentní celek?

Části práce na sebe logicky navazují a jsou tematicky provázané. Nejde o empirickou BP.

Jsou argumentace a text práce vystavěny logicky, jasně, srozumitelně? Má práce přehlednou strukturu?

Výstavba a členění práce jsou logické a srozumitelné. Formulace a argumenty jsou v převážné většině případů jasné. Určitou rezervu lze vidět v tom, že argumentace se většinou drží blízko u hlavního tématu na úkor hlubších teoretických a historických souvislostí zkoumané látky. Na úrovni BP se to však nedá považovat za vážný nedostatek.

Hodnocení kvality teoretické části práce (relevance k tématu a záměru práce, šíře a hloubka, vhléd autora do problematiky, samostatnost, originalita zpracování,...).

Celá BP je teoreticko-přehledová, teoretické zpracování tématu tedy tvoří její podstatný prvek. Autorka sestavila velmi dobrý základní přehled sociologických reflexí o masové společnosti u německých autorů. Analytická hloubka při sledování intelektuálních a historických souvislostí odpovídá úrovni předpokládané u BP. U zkoumaných autorů a prací by bylo možné pojem masové společnosti, masy nebo totalitarismu zasadit do širšího kontextu dalších pojmů a teoretických tvrzení a odkrýt komplikované historické vlivy, které na ně působily. Tento cíl, jdoucí za informativní představení základních myšlenek o masové společnosti, v práci sledován není. U BP se dá očekávat jen v omezené míře, že se práce vydá uvedeným směrem. Proto uvádím některé možné oblasti pro další rozpracování analýzy jen jako náměty pro případnou diskusi.

U historických východisek pojmu masové společnosti mohla být pozornost věnována konzervativní kritice moderní společnosti počínající v době francouzské revoluce a táhnoucí se celým 19. stoletím (Joseph de Maistre, Alexis de Tocqueville, Jacob Burckhardt, Vilfredo Pareto). Důležitým souvisejícím tématem je také ocenění masových hnutí v marxismu a v myšlení politického radikalismu různého druhu (Georges Sorel, italští fašističtí autoři).

Z hlediska dějin sociologického myšlení by mohla být určitá pozornost věnována analýze mas a masovosti u klasiků sociologie. Relevantní motivy se nacházejí u Maxe Webera, Emila Durkheima i V. Pareta. Do výkladu mohla být začleněna i vlivná práce Sigmunda Freuda *Psychologie masy a analýza já*, která měla velký vliv přinejmenším na myslitele frankfurtské školy.

V práci je patrné jasné povědomí o věcné sepnutosti pojmu masová společnost s dalšími pojmy vyjadřujícími masové jevy (masová média, masová kultura). Zde by možnosti rozpracování byly početné, ale spíše nežádoucí, protože výklad by ztratil jasné zaměření. Dá se však litovat toho, že se autorka práce věnuje jen málo a okrajově pojmům veřejnosti a publika, ačkoli už v základní literatuře (Jürgen Habermas, Charles W. Mills) jsou chápány jako opozita nebo komplementy k masové společnosti. Výklad o Habermasovi sice publikum zmiňuje, ale tato zmínka stejně jako celá pasáž o Habermasovi jsou vzhledem k rozsahu jeho díla značně minimalistické.

Je jistě oprávněné, že autorka neupozorňuje jen na hlavní autory, kteří v německé jazykové oblasti sociologicky promýšleli masovou společnost, ale v kap. 7 uvádí i několik dalších. Není však úplně jasné, jakým klíčem se řídila při jejich výběru. Vedle uvedených by se zde mohli objevit také různí další němečtí sociologové meziválečné a poválečné éry (konzervativních autorů byla celá řada, z liberálních např. René König, kterého autorka na jiném místě cituje, ale nebere jej jako významného přispěvatele do diskuse o masové společnosti) a z amerických autorů jistě Ch. W. Mills, který masové společnosti věnoval kapitolu v práci *Mocenská elita*.

Také by bylo zajímavé, ale náročné blíže se podívat na vlivy, které německá sociologie mas skutečně měla na Davida Riesmana, Daniela Bella a další americké autory. Je možné, že naprostá většina tohoto ovlivnění vedla přes Freuda, psychoanalýzu a frankfurtskou školu, určitá část přes Arendtovou, a další němečtí autoři měli ohlas jen nepatrný.

Hodnocení kvality empirické části práce (adekvátnost použitých metod a postupů vzhledem k cíli práce, správnost aplikace metod a postupů, prezentace a interpretace výsledků,...).

-

Hodnocení diskuse a závěrů práce (soulad interpretací a závěrů s výsledky empirických analýz, provedení diskuse závěrů, snaha o vysvětlení závěrů a jejich argumentace, zodpovězení výzkumných otázek, naplnění cílů práce).

Diskuse vhodně shrnuje výsledky práce a zařazuje je do relevantních kontextů. Osobní, názorový tón některých tvrzení je vyvážen argumentační podložeností jiných tvrzení.

Podobně jako v případě celkové teoretické úrovně práce platí, že faktorem do určité míry limitujícím přínos diskuse, jakkoli pochopitelným v případě BP, je jen částečná připravenost sledovat obsahové a historické souvislosti kritiky masové společnosti do hloubky a ve všech relevantních směrech.

FORMÁLNÍ ASPEKTY PRÁCE

Hodnocení naplnění kritérií odborného textu (rozsah práce (BP 72-126 tis. znaků, DP 108-162 tis. znaků) citační normy, odkazy, popis datových zdrojů, jasnost odlišení myšlenek autora od převzatých, seznam literatury atd.)

Rozsah práce se pohybuje v blízkosti horního limitu.

Práce s literaturou je korektní. V seznamu literatury a odkazech se nacházejí jen drobné chyby.

Hodnocení vhodnosti a úplnosti využití informačních zdrojů (literární prameny, databáze, zahraniční literatura, datové zdroje,...)

Autorka pracuje s poměrně širokou sadou primárních a sekundárních zdrojů. Literatura k tématu masové společnosti je velmi rozsáhlá a nebyla vyčerpána v úplnosti. Je však skutečností, že existující syntetické a kritické práce (Salvador Giner aj.) jsou většinou už staršího data. Je třeba ocenit, že v práci je využita řada titulů z německé jazykové oblasti, a to jak pramenů, tak výkladové literatury. Také ale platí, že další německé studie a kolektivní publikace věnované mase a masové společnosti (Helge Pross a Eugen Buss, Angelika Schade) zůstaly mimo její záběr. Některé, ale jen některé kratší pasáže se opírají o hesla ze sociologických slovníků a encyklopedií.

Publikace Theodora Geigera *Die Gesellschaft zwischen Pathos und Nüchternheit* je autorkou označena jako článek, jde však o knihu.

Hodnocení jazykové, stylistické a grafické úrovně práce (grafická úprava, členění textu, označení příloh, zpracování tabulek, grafů, schémat atp.)

Práce je napsaná velmi dobrým jazykem. Prohřešky proti stylistickým a gramatickým pravidlům jsou poměrně vzácné.

Grafická úprava práce je standardní.

Další poznámky

-

Celkové hodnocení práce

Bakalářská práce přináší velmi dobře zpracovaný přehled o tom, jak nejvýznamnější němečtí sociologové a sociální myslitelé v období od začátku do 60. let minulého století analyzovali a

hodnotili fenomén masové společnosti. Svým zaměřením na dané téma, zemi i období je práce v české sociologii ojedinělá. I když většinou nemá ambici jít nad rámec informativnosti k hlubší teoretické nebo historické analýze, svého přehledového a shrnujícího cíle dosahuje úspěšně. Na úrovni bakalářského studia jde o výborný až velmi dobrý výkon v tematické oblasti, která je dnes neprávem zanedbávána.

V celkovém hodnocení se přikláním ke známce výborně, bude záležet také na obhajobě práce.

Otázky a náměty k obhajobě

1. Existoval u německých sociologů představených v práci pojem masové společnosti už dříve, než se objevil v USA?

2. Můžete rozvést více než v samotné BP, jací autoři nebo školy a na základě jakých argumentů pojem masové společnosti od 60. let minulého století kritizují a odmítají?

3. Má pojem masové společnosti nějaké následovníky nebo funkční ekvivalenty v současné sociologii?

Datum: 24. 5. 2024

Podpis: